

Nr 698

Av herr **Hilding**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående vissa frågor rörande lärarutbildning.

I Kungl. Maj:ts prop. nr 106 till årets riksdag angående vissa frågor rörande lärarutbildning föreslås, att nuvarande styrelsen för lärarhögskolorna upplöses från och med utgången av innevarande budgetår (s. 78). Den centrala ledningen skulle vid bifall till detta förslag helt utövas av skolöverstyrelsen.

1946 års skolkommision hade i samband med utredningen av den första lärarhögskolan (SOU 1952: 33) anledning att närmare överväga lärarhögskolornas administration. Formerna för den centrala ledningen var därvid föremål för delade meningar. Majoriteten av kommissionens ledamöter föreslog en särskild överstyrelse och framhöll därvid: »Lärarhögskolornas intressen och frihet tillvaratas bäst genom att de erhåller en egen överstyrelse, helt fristående från skolväsendets centrala ämbetsverk» (s. 217). Minoriteten ansåg också, att en särskild överstyrelse borde inrättas men att denna på det ena eller det andra sättet borde anknytas till skolöverstyrelsen. Kommissionen förutsatte enhälligt, att »lärarhögskolorna skulle ha ställning som verkliga högskolor» (s. 209).

I Kungl. Maj:ts proposition angående den första lärarhögskolan (1954: 209, s. 143) framhölls: »De blivande lärarhögskolorna är i vissa hänseenden jämförliga med de högskolor, som hör under universitetskanslern, men har också därifrån väsentligt skilda rent praktiska uppgifter.» Efter att ha refererat de uppfattningar beträffande lärarhögskolornas ledning, som framkommit, yttrade departementschefen:

Huruvida en enhetlig central ledning för lärarutbildningen i sinom tid bör organiseras inom ramen för skolöverstyrelsen eller såsom en fristående styrelse är en fråga, som får övervägas efter omständigheterna, när tiden är inne. En slutgiltig omprövning av organisationsformerna bör företagas, när nätet av lärarhögskolor blivit utbyggt, och den centrala ledningen måste taga sikte på uppgifter att vårda gemensamma angelägenheter för på olika orter belägna högskolor, envar med sin rektor och sitt lärarråd.

Jag är fullt ense med kommissionens majoritet om vikten av att lärarhögskolans självständighet i pedagogiskt hänseende tryggas. Så långt möjligt bör lärarhögskolan vara självstyrande i pedagogiska angelägenheter. Dess rektor bör beredas större inflytande jämväl över de ärenden, som går vidare till överstyrelsen. Det bör tillses, att administrativa rutinregler och tidigare praxis inom skoladministrationen under inga förhållanden får bli till hinder för förnyelsearbetet (s. 189—190).

Mot bakgrund av det anförda kom departementschefen till slutsatsen att »under utbyggnadstiden» skolöverstyrelsen »i särskild sammansättning skulle kunna fungera som överinstans». Den särskilda styrelsen skulle få fem ledamöter, nämligen skolöverstyrelsens chef, den ledamot inom överstyrelsen som hade att särskilt ta befattning med ärenden rörande lärarhögskolorna, lärarhögskolans rektor, en företrädare för den psykologisk-pedagogiska forskningen, som skulle utses på förslag av universitetskanslern, samt en representant för det allmänna.

En styrelse av denna sammansättning har fungerat sedan tillkomsten av lärarhögskolan i Stockholm. Styrelsen har i allt väsentligt handlagt de ärenden som gällt lärarhögskolorna. Endast i sällsynta undantagsfall har någon handläggning ägt rum inom själva skolöverstyrelsen. Detta har inneburit att företrädarna för lärarhögskolorna haft möjligheter att icke endast föredraga sina ärenden utan även deltaga i besluten härom.

Den ovan angivna styrelseformen var, som framgår av departementschefens yttrande, att betrakta som ett provisorium. Styrelsens sammansättning och arbetssätt har dels möjliggjort kontakt med universiteten och dels inneburit ett mått av pedagogisk frihet, vars värde departementschefen varit angelägen framhålla. Men det är uppenbart att tillkomsten av flera lärarhögskolor aktualiserat en omprövning av styrelsens sammansättning och arbetsformer.

I prop. 1962: 209 s. 78 har nu föreslagits, att styrelsen för lärarhögskolorna skall upplösas med utgången av innevarande budgetår och att skolöverstyrelsen helt skall övertaga den centrala ledningen. Detta förslag har inte föregåtts av någon som helst ny utredning utanför departementet. Inte ens styrelsen för lärarhögskolorna har beretts tillfälle att yttra sig i frågan. Någon omorganisation av styrelsen föreslogs inte heller av 1960 års lärarutbildningssakkunniga, utan de sakkunniga uttalade i sitt förslag till lärarhögskola i Göteborg, att »så länge lärarhögskolan i Göteborg arbetar med ett begränsat utbildningsprogram, torde anledning saknas att ompröva denna organisationsfråga». Det remissyttrande av Saco, som åberopas i propositionen, åsyftar på intet sätt att den centrala ledningen av lärarhögskolorna skulle åvila skolöverstyrelsen. Tvärtom åsyftas större inflytande av de enskilda lärarhögskolorna och större möjligheter för deras befattningshavare att utöva inflytande på de ärenden som berör lärarhögskolorna.

Enligt min mening är frågan om högskolornas centrala ledning av så betydande principiell räckvidd, att ett beslut därom inte bör genomföras på ett så brådstörtat sätt som nu ifrågasättes. Det skulle därjämte enligt min mening vara mycket olyckligt att just nu binda sig för den föreslagna anordningen. I proposition 1962: 54 (s. 499 f.) har departementschefen förutskickat, att lärarutbildningens såväl kvantitativa som kvalitativa frågor skall upptas till fullständigare behandling genom kompletterande direktiv till 1960 års lärarutbildningssakkunniga. Det torde kunna förutses, att olika

former för samordning av lärarutbildning vid universitet och lärarhögskolor då kommer att tagas under övervägande. I en sådan situation bör åtgärder inte vidtagas, som kan vara ägnade att försvåra kontakterna mellan utbildningsanstalterna eller över huvud taget föregripa de sakkunnigas utredningsarbete.

Med anledning av det ovan anförda får jag föreslå, att tills vidare, i avvaktan på vad fortsatta överväganden kan förebringa i frågan, den centrala ledningen av lärarhögskolorna må åvila en särskild styrelse för lärarhögskolorna i huvudsaklig överensstämmelse med nuvarande förhållanden.

Jag hemställer,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts framställning i prop. 106 angående lärarhögskolornas centrala ledning uttalar att nuvarande provisorium bibehålles i avvaktan på lärarutbildningssakkunnigas förslag i ärendet.

Stockholm den 11 april 1962

Per Hilding
